

primerne slučaje, kakor pozneje Levstik in njegovi posnemovalci. Pisava *vz* je igrala poslej v zgodovini našega jezika veliko vlogo, in nje raba prizadeva še danes urednikom, korektorjem, profesorjem in podobnim ljudem mnogo preglavic, ker še ni popolnoma ustaljena. — Staroslovenske pisave so se oklenili najbolj naši Ilirci pri Bčeli, ker jim je bila zelo blizu hrvaške predpone enakega pomena: *uz, us*, kakor so jo tudi večkrat pisali. Poleg teh jo je rabilo pozneje nekaj ilirsko mislečih pisateljev, kakor Žakelj — Rodoljub Ledinski in Lovro Toman.¹ Drugi pisatelji pa se niso zmenili zanj in tako so jo prezirale tudi Novice in pozneje sam Janežič v Glasniku, ki je sprejel sploh tedanja Noviško pisavo in je v tej stvari tedaj celo svoje nekdanje nazore popustil. V splošno rabo

da je niti Levec v svojem Pravopisu, v katerem jo je izkušal izpodriniti, ni mogel omajati. Pri glagolu: iziti, izidem je pristavil namreč Levec sledeče: »solnce je izšlo (izešlo); izhod Sonnenaufgang, Osten, pravilneje nego vzhod, prim. hs. (= hrvaško) iztok, češko východ«. To je povzel Levec iz neke Škrabčeve ocene¹, kjer je grajal pisavo: »solnce je vsšlo« in glede tega rekel, da bi se nam. »vsšlo« prav pisalo »vzešlo«, ali še bolje po navadni rabi »izešlo«. »O soncu«, pravi namreč p. Stanislav, »naši Slovenci, kaker tudi Hervatje zjutraj mislijo *od kod* prihaja, še le zvečer, *kam gre*; zato pravimo »sonce izhaja, sonce je *izešlo* (Dalm. večkrat), sončni izhod.« Tako tudi Hervatje: *izašlo, iztok, izticati* in celo Čehi navadno »východ« itd. S tem ne pravim, da bi se



ČRNOGORSKA NARODNA SKUPŠČINA.

je prišla od teh oblik samo ena beseda, t. j. vzhod, vzhoden, vzhajati, ki so jo kmalu splošno pisali tedanji listi in pisatelji.² Ta oblika se je ohranila tudi v poznejših časih in se je celo tako utrdila,

kali (7) vzhitjenje (8, 14) vzredil (13) vzpuhti (17) vzveličan (17) v nemem vzmiku (17) se je kviško vztegal (19) vskipi (42) vzkiliti, vspuhtevajo (59) so vzraščali (60).

¹ Slov. bčela: 1850: vzdihnula (8) vzglavje (10) vzdihovala (11) lepega vzarsta (107) vznemirujejo (139). 1851. 1. zv. uzbismo (6) uzvodu (37) uzplamti (62, Janežič). Val. Janežič: vzdih (117) vzdihne (117, 135) vskipi (137), 2. zv.: uzkratiti (2). Rodoljub Ledinski, Nov. 1856. 250: vzglavje. Toman, Nov. 1856. pril. 93. lista: vznesen, itd.

² Valjavec, Pesmi, 1855: vzhod (115) vzhaja (121), toda druge piše po starem; celo besedo: vzrok, ki jo je pisal v Bčeli, 1852, 137 ima v isti pesmi, ki je tu ponatisnjena, v obliki: zrok (Pesmi, 151). Pisave vzhod, vzhoden, vzhaja itd. so se poprijele kmalu tudi Novice in Glasnik, dasi so vse druge oblike pisali po starem. Tako je pisal tudi še Dunajski Zvon.

sestava z *vъzъ* (t. j. vzešlo, vzhod) ne smela rabiti v tem primeru. Mogoče, da je kje celo mej ljudstvom še v navadi. V Janežičevem slovarju stoji namreč »vzajti, vzajem aufgehen (von der Sonne),« kar se popolnoma vjema sè starim *vъzъiti, vъzъidъ . . .*, pa je vendar taka oblika, kaker bi si je Janežič ali kedo drugi ob tistem času (leta 1850) ne bil lahko izmislil.² Ker Škrabec pisave vzhod, vzhaja ni pobijal, bi bil imel Levec tudi brez ozira na utrjeno pravopisno rabo v Pravopisu to

¹ Cvetje, VIII. 4. Rimski katolik, književna novost.

² Kakor smo zgoraj videli, Janežič ne piše po ljudski izreki te predpone in zato ne dokazuje njegova pisava nič. Vprašanje, nam je li pri tej besedi izhajati od oblike: izhod ali vzhod, je težko rešiti, ker ljudska izreka obeh predpon navadno ne loči več. Gutschmann ima ishod, istok, toda Matija Majar piše v Nov. 1856, 264 v slovenskem sestavku obliko: na severo-vzhodni strani, kar bi govorilo za izpeljavo: iz-hod.